

Αθήνα, 4-4-1998

ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ

(Από νομική άποψη)

ΟΜΙΛΙΑ

Αντωνίου Γρ. Φούσα, Βουλευτού Ιωαννίνων,

ΠΡΟΣ

**Τους φοιτητές των Ιατρικών Σχολών της χώρας κατά το 4^ο
Πανελλήνιο Συνέδριο, που έγινε στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων**

1. Η ευθανασία είναι ένα από τα πλέον σοβαρά και ειδικά θέματα της Βιοηθικής, που απασχολεί, έντονα, ιδίως τα τελευταία χρόνια, την Ιατρική και τις Βιολογικές Επιστήμες. Επίσης, απασχολεί και τη Φιλοσοφία, την Εκκλησία και την Κοινωνιολογία, αλλά ιδιαίτερα απασχολεί τη **Νομική Επιστήμη**. Πρόκειται, εξάλλου, για ένα θέμα με έντονο και ιδιαίτερα βαθύ κοινωνικό και ανθρώπινο χαρακτήρα.

Ο δικός μου ρόλος είναι να διεξέλθω, με την εργασία μου αυτή, το θέμα από καθαρά (και μόνο) νομική άποψη.

Στη χώρα μας, όπως και στην συντριπτική πλειοψηφία των χωρών της Ευρώπης, αλλά και των άλλων Ηπείρων, το θέμα της ευθανασίας **δεν έχει αντιμετωπισθεί και δεν έχει επιλυθεί νομοθετικά**, παρά το ότι έχει τεθεί και τίθεται, προς συζήτηση και επίλυση, καθημερινά από πολλές πλευρές, και μάλιστα με μεγάλη ένταση και πολύ ενδιαφέρον.

Άλλοι μεν **δεν τολμούν καν να το αγγίξουν**, και τίθενται σαφώς κατά της ευθανασίας, ιδίως λόγω των ανακυπτόντων, κάθε φορά,

θρησκευτικών και πνευματικών διλημμάτων και προβληματισμών, άλλοι δε το αντιμετωπίζουν επιφανειακά και στέκονται περισσότερο στο **δικαίωμα σεβασμού της προσωπικότητας** του κάθε ανθρώπου και άρα και στο **δικαίωμα για ένα αξιοπρεπή θάνατο**, και άλλοι, τέλος, τίθενται **σαφώς και κατά τρόπο κατηγορηματικό υπέρ της Ευθανασίας** και επομένως και υπέρ της νομοθετικής πρόβλεψης και ρύθμισης, με πρώτους τους Ολλανδούς. Μερικοί, μάλιστα, επιστήμονες της χώρας αυτής, όπως, τελευταία, ο Πίτερ Χέιντζ, ομολογούν δημόσια, ότι εφαρμόζουν την Ευθανασία.

2. Τον όρο ευθανασία χρησιμοποίησε αρχικά ο Άγγλος Φιλόσοφος Βάκων (1214 – 1294), και, κατ'αυτόν, σημαίνει «το θάνατο που επέρχεται σε ηρεμία και γαλήνη, χωρίς ενοχλήσεις του θνήσκοντος. Η ευθανασία είναι ή φυσική ή που δύναται να προκληθεί, με σκοπό να επιφέρει την κατάπαυση των πόνων και των ταλαιπωριών του πάσχοντος».

Από αρχαιοτάτων, όμως, χρόνων ελάχιστες νομοθεσίες επέτρεπαν την ευθανασία, μεταξύ αυτών και της Σπάρτης, όπου υπήρχε το ιδιαίτερα σκληρό και απάνθρωπο έθιμο, να ρίχνονται στον Καιάδα τα ασθενικά και μειονεκτικά παιδιά. Επίσης, στους υποανάπτυκτους λαούς των Εσκιμών και Πολυνησίων επιτρεπόταν η ευθανασία των ασθενικών και ανάπηρων γερόντων.

Την ευθανασία, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, υποστήριζαν και ο Πλάτων, ο Σένικας, ο Λούθηρος, απόψεις, όμως, τις οποίες απέκρουσε αργότερα σθεναρά η Χριστιανική Εκκλησία.

Στην **Αγγλία**, ιδρύθηκε, το έτος **1932**, εταιρία, προς νομιμοποίηση της ευθανασίας, Το **1936** μάλιστα, εισήχθη σχετικό νομοσχέδιο στη

Βουλή των Λόρδων, για τη νομιμοποίηση της, το οποίο, όμως δεν έγινε αποδεκτό ποτέ και έτσι, δεν κατέστη νόμος του Αγγλικού Κράτους.

Ακόμη και η Εθνικοσοσιαλιστική Κυβέρνηση του Χίτλερ στη Γερμανία, όταν αποφάσισε το έτος **1940**, την τραγική θανάτωση 80.000 ανιάτως πασχόντων Γερμανών, δεν τόλμησε, ακόμη και αυτός, να εκδώσει σχετικό νόμο, αλλά πραγματοποίησε την αποτρόπαια αυτή απόφαση του, με μυστική διαταγή του τότε Υπουργού Δικαιοσύνης.

Το έτος **1952** υποβλήθηκε στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών έκκληση 2.000 ατόμων, για να καθιερωθεί η ευθανασία στους ανιάτως πάσχοντες, χωρίς όμως ανταπόκριση.

Σε ευάριθμες, πάντως, χώρες όπως στην **Ελβετία**, στην **Δανία**, στην **Ισλανδία**, στη **Φιλανδία**, στην **Αυστρία**, στην **Ομοσπονδιακή (ήδη ενωμένη) Γερμανία**, δέχονται σχετική μείωση της προβλεπόμενης ποινής για περιπτώσεις γνήσιας ευθανασίας, που επιχειρείται μόνο με αίτηση του πάσχοντος. Τα δικαστήρια, όμως, επιδεικνύουν πάντοτε επιείκεια και φθάνουν μέχρι και να εκδίδουν αθωωτικές αποφάσεις.

Παρά την επιεική για το θέμα αυτό μεταχείριση πολλών Ευρωπαϊκών χωρών, δεν επιχειρήθηκε, μέχρι σήμερα, πλήρης αποποινικοποίηση της ευθανασίας και, έτσι, είναι διωκτέα, ως κοινή ανθρωποκτονία, αλλά, όπως προαναφέρθηκε, με επιεική μεταχείριση, που φθάνει και μέχρι την αθώωση.

Το **1992** η **Ολλανδική Βουλή** συζήτησε σχετικό σχέδιο νόμου της ευθανασίας, χωρίς όμως να καθορίζει με σαφήνεια τα κριτήρια, που την επιτρέπουν, και ούτε, ως νόμος, κάνει ευθέως λόγο περί καθιέρωσής της.

3. Ίσως, θα ηχήσει περίεργα, αλλά η αλήθεια είναι, ότι ο όρος «Ευθανασία», παρά τη λεκτική, αλλά και την ακουστική ωραιοποίησή και εξωραϊσμό του, στο Ελληνικό Ποινικό Δίκαιο **δεν απαντάται καθόλου.**

Όχι μόνο, δεν έχει οποιαδήποτε ρύθμιση ο Ποινικός μας Κώδικας, ούτε και άλλος ελληνικός ποινικός νόμος, αλλά ούτε καν αναφέρεται, άμεσα ή έμμεσα, η λέξη «Ευθανασία». **Άρα, εκ προιμίου, θα πρέπει να τονισθεί, ότι και η Ελληνική Νομοθεσία δεν προβλέπει και δεν επιτρέπει την «Ευθανασία».**

Ο ποινικός μας Κώδικας, όπως είναι γνωστό, διαλαμβάνει στο 10^ο Κεφάλαιο, που επιγράφεται «**Εγκλήματα κατά της ζωής**», δύο κάπως σχετικές (και ιδίως η πρώτη), με την ευθανασία, διατάξεις, ήτοι:

I. Το άρθρο 300 Π.Κ. προβλέπει την «**Ανθρωποκτονία από συναίνεση**», βάσει του οποίου «Όποιος αποφάσισε και εκτέλεσε ανθρωποκτονία, ύστερα από **σπουδαία και επίμονη απαίτηση** του θύματος και από **οίκτο** γι' αυτόν, που έπασχε από **ανίατη ασθένεια**, τιμωρείται με φυλάκιση». (Ητοι 10 ημέρες μέχρι 5 έτη). Πρόκειται δηλ. για πλημμέλημα, με προβλεπόμενα όρια ποινής, που φθάνουν, προς τα κάτω, μέχρι τα ελάχιστα των 10 ημερών ή προς τα πάνω τα ανώτερα των 5 ετών. Από το κείμενο της διάταξης αυτής προκύπτει σαφέστατα, ότι ομιλούμε για το «**Ιδιώνυμο αδίκημα**» της ανθρωποκτονίας από πρόθεση και ότι για τη συγκρότηση του, απαιτούνται και τα εξής στοιχεία:

- α)** Σπουδαία και επίμονη απαίτηση του θύματος για θανάτωσή του.
- β)** Πάθηση από ανίατη ασθένεια του θύματος.
- γ)** Συναίσθημα οίκτου υπέρ του θύματος, που πρέπει να είναι ιδιαίτερα ισχυρό.

Τα στοιχεία αυτά ερευνώνται, κατά τρόπο ουσιαστικό, σε κάθε περίπτωση, από το Δικαστήριο και, εάν δεν συντρέχουν, ομιλούμε, για ανθρωποκτονία από πρόθεση, με τις αυτονόητες γνωστές συνέπειες και ποινές.

Πάντως, ως προς τις προβλεπόμενες ποινές, το αδίκημα αυτό (άρθρο 300 Π.Κ) με το οποίο θα λέγαμε, ότι αντιμετωπίζεται στη χώρα μας έμμεσα και η Ευθανασία, η ελληνική νομοθεσία είναι από τις πλέον επιεικέστερες στον κόσμο, αφού στο Γερμανικό Κώδικα, για το ίδιο αδίκημα (ανθρωποκτονία με συναίνεση) η ελάχιστη προβλεπόμενη ποινή είναι έξι (6) μήνες και η ανώτατη 5 έτη, ενώ στις Κάτω Χώρες προβλέπεται κάθειρξη μέχρι 15 έτη.

II. Το άρθρ. 301 Π.Κ., δηλ., **«Συμμετοχή σε αυτοκτονία»**, βάσει του οποίου «Όποιος με πρόθεση κατέπεισε άλλον, να αυτοκτονήσει, αν τελέστηκε η αυτοκτονία ή έγινε απόπειρα της, καθώς και όποιος έδωσε βοήθεια κατ' αυτήν, τιμωρείται με φυλάκιση» δηλ. από 10 ημέρες μέχρι 5 έτη.

Για τη συγκρότηση του εγκλήματος αυτού απαιτούνται δύο στοιχεία, ήτοι:

α) Η κατάπειση σε αυτοκτονία ή η ηθική αυτουργία σε αυτοκτονία και

β) η παροχή βοήθειας ή συνέργειας σε αυτοκτονία.

Η διάταξη αυτή δεν έχει, βέβαια, άμεση ή έμμεση σχέση με την «Ευθανασία», αλλά θα μπορούσε να ερμηνευθεί, ότι ο δράστης, που προκάλεσε στο θύμα την απόφαση της αυτοκτονίας, εκινήθη από οίκτο, λόγω ανίατης ασθένειας του. Και για το αδίκημα αυτό, όπως ήδη προαναφέρθηκε, η ποινική πρόβλεψη είναι ιδιαίτερα επιεικής, αφού προβλέπεται μόνο φυλάκιση και επομένως το ελάχιστο όριο είναι, επίσης, 10 ημέρες και το ανώτερο 5 έτη, που με αναγνώριση ελαφρυντικών περιστάσεων, μπορεί να φθάσει και στα ελάχιστα.

Πριν από μερικά χρόνια (στα μέσα της δεκαετίας του 1990) απασχόλησε σχετική υπόθεση την Ελληνική Δικαιοσύνη και την

Κοινωνία μας (υπόθεση Μονσελά), αλλά το Δικαστήριο τότε, κατά πλειοψηφία, δεν δέχτηκε την εφαρμογή, ούτε της διάταξης του άρθρου 300 ΠΚ ούτε και του 301 Π.Κ. ούτε ακόμη του άρθρου 30 Π.Κ. περί πραγματικής πλάνης, όπως επίμονα ζητήθηκε από την υπεράσπιση, αλλά δέχθηκε ανθρωποκτονία από πρόθεση. Για ευθανασία δεν μπορούσε να γίνει καν λόγος, αφού δεν υπήρχε και δεν υπάρχει στη χώρα μας τέτοια νομοθετική πρόβλεψη. Η απόφαση, όμως υπήρξε ιδιαίτερα επιεικής (κάθειρξη 12 ετών) δηλ. τα ελάχιστα περίπου προβλεπόμενα όρια (10-20 έτη) μετά την αναγνώριση στον κατηγορούμενο – δράστη σχετικής ελαφρυντικής περίπτωσης.

Αξιοπρόσεκτο, όμως, είναι ότι, όπως προκύπτει από τα πρακτικά της ίδιας της απόφασης, δύο λαϊκοί δικαστές, δηλ. σοβαρή μειοψηφία, έκριναν και εψήφισαν, ότι υφίσταται ανθρωποκτονία από συναίνεση (άρθρο 300 Π.Κ) δηλ. πλημμέλημα, που η ποινή θα μπορούσε να φθάσει μέχρι τα κατώτατα όρια.

4. Επομένως, σύμφωνα με τη σημερινή Ελληνική Νομοθεσία, μπορούμε να καταλήξουμε στα εξής:

α) Δεν υπάρχει ειδική νομοθετική ρύθμιση στη χώρα μας για την Ευθανασία, και άρα δεν επιτρέπεται ρητά και με σαφήνεια τέτοια νομική αντιμετώπιση.

β) Αντιμετωπίζεται, όμως, έμμεσα, το ζήτημα αυτό, από άλλες διατάξεις και βασικά με τη διάταξη του άρθρου 300 Π.Κ.

«ανθρωποκτονία με συναίνεση», δευτερευόντως δε με το άρθρο 301 Π.Κ. «συμμετοχή σε αυτοκτονία».

γ) Υπάρχουν και ελαφρυντικές περιστάσεις, που προβλέπει κατά περίπτωση, ο Ποινικός Κώδικας (Γενικές και Ειδικές), οπότε η

ποινή μπορεί να είναι σαφώς και κατά πολύ μειωμένη και θα λέγαμε και επιεικής, που μπορεί να φθάσει μέχρι και στα ελάχιστα όρια.

Ακόμη, θα πρέπει να παρατηρήσουμε, ότι ο Έλληνας νομοθέτης, με τις προαναφερθείσες διατάξεις, ουσιαστικά **επιτρέπει στον κάθε άνθρωπο να καταστρέφει τη ζωή του μέχρι θανάτου**, δηλ. να αυτοκτονεί (και βέβαια ουσιαστικός λόγος μπορεί να γίνει για την απόπειρα ανθρωποκτονίας, διότι σε περίπτωση τελεσμένης δεν υφίσταται αντικείμενο), αφού δεν προβλέπεται σχετική ποινική κύρωση, του απαγορεύει, όμως, να δώσει εντολή σε άλλον, να αφαιρέσει τη δική του ζωή και πολύ περισσότερο απαγορεύει σε τρίτο, αν αφαιρέσει τη ζωή συνανθρώπου, κάτω από οποιεσδήποτε συνθήκες και προϋποθέσεις.

Μάλιστα, θα πρέπει, να τονισθεί και να διευκρινισθεί, ότι κάθε πράξη αποβλέπουσα ακόμη και στην **Κοινωνική και Ευγονική Ευθανασία**, θεωρείται κοινή δολοφονία και είναι, ασφαλώς, άλλο το ζήτημα, εάν μπορεί, να τύχει ιδιαίτερα επιεικούς αντιμετώπισης από το Δικαστήριο, κάτι που στην πράξη βρίσκει ιδιαίτερα θετική ανταπόκριση. Για το θέμα του δικαιώματος κάθε ανθρώπου σε θάνατο του εαυτού του, δηλ. στην αυτοκτονία, έχουν διατυπωθεί, πέραν των βασικών θέσεων, πολλές απόψεις και ιδίως, ότι δεν απαγορεύεται για τον ίδιο τον αυτόχειρα. Έχουν, όμως, εκφρασθεί και τελείως αντίθετες απόψεις και ιδίως από τον ομότιμο Καθηγητή του Παν/μίου Θεσ/κης και Αντεπιστέλλου Μέλος της Ακαδημίας Αθηνών, Ιωάννη Μανωλεδάκη, ο οποίος υποστηρίζει, ότι ο άνθρωπος δεν είναι και δεν ζει μόνος του, αλλά αποτελεί μέλος μιας οργανωμένης κοινωνίας, και, επομένως, έχει υποχρεώσεις έναντι αυτής. Δεν είναι μόνος του, συνεχίζει, σε μια έρημο, και άρα, ως μέλος μιας ευρύτερης κοινωνίας, έχει και υποχρεώσεις και άρα, δεν έχει δικαίωμα θανάτου. Αυτό δε το συνάγει έμμεσα και από το

άρθρ. 5 παρ. 1 του Συντάγματος και έτσι υποστηρίζει, ότι δεν υπάρχει συγκεκριμένο δικαίωμα για αυτοκτονία κάθε ανθρώπου.

Από την άλλη πλευρά, θα πρέπει να επαναλάβουμε, ότι στον Ποινικό μας Κώδικα, ή σε οποιοδήποτε άλλο νόμο της χώρας μας, δεν υπάρχει ποινική διάταξη, που να τιμωρεί την αυτοκτονία. Βεβαίως η πρόβλεψη ποινικής τιμωρίας του αυτόχειρος δεν θα είχε κανένα ουσιαστικό περιεχόμενο και νόημα, αφού θα ήταν νεκρός, αλλά θα ήταν δυνατή η κύρωση, όπως ήδη προαναφέρθηκε, για την απόπειρα ανθρωποκτονίας. Ούτε και αυτό προβλέπεται στο ποινικό μας δίκαιο, πράγμα το οποίο σημαίνει, ότι ο νομοθέτης δεν θέλησε να κολάσει την αυτοκτονία, ακόμη και στην περίπτωση της απόπειρας, αλλά αυτό μόνο για τον ίδιο τον αυτόχειρα και όχι και για τους τρίτους καθ' οιονδήποτε τρόπο συμμετόχους του. Εξάλλου, υπάρχει, όπως ήδη προαναφέρθηκε, η διάταξη του άρθρ. 301 Π.Κ. δηλ. το αδίκημα «της συμμετοχής σε αυτοκτονία».

Τέλος θα πρέπει να αναφερθεί, και το υποστηρίζει ιδιαίτερα αυτό ο Καθηγητής Χωραφάς (Γεν. Αρχές Π.Δ. Τομ. Α 1962 σελ. 190-192), ότι η Ευθανασία, που κατατείνει στην επιτάχυνση από τρίτο πρόσωπο του απολύτως βεβαίου θανάτου από οίκτο του ασθενούς και πάσχοντος από ανίατη ασθένεια, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως ουσιαστικά επιτρεπόμενη, βάσει της αρχής της εξυπηρέτησης του αληθούς συμφέροντος του θανατουμένου. Θα μπορούσε δηλαδή, με την υφιστάμενη νομοθεσία, να θεωρηθεί **ότι αίρεται για τον δράστη ο άδικος χαρακτήρας της πράξης, οπότε μένει ατιμώρητος.**

Παρόμοια θέση υποστηρίζουν και άλλοι νομικοί επιστήμονες (όπως Αλ.Κατσαντώνης Ποιν. Χρ. Κ.Στ. σελ. 236 και Δ. Ντζιώρας, Επιτ/Ερμην. Π.Κ. 1965 σελ. 479).

-----..-----

5. Αντίθετα, και είναι ανάγκη και αυτό να επισημανθεί, στην νομοθεσία μας, για την προστασία των ζώων, χρησιμοποιείται ο όρος «Ευθανασία» και μάλιστα ρητά προβλέπεται και ρυθμίζεται, τότε και κατά ποιο τρόπο επιτρέπεται να γίνει αυτή μόνο στα ζώα.

Ομιλούμε για το **άρθρ.2 παρ.1 του Ν. 1197/1981**, στο οποίο ορίζεται ότι: «ζώον συντροφιάς, εργασίας ή εκτροφής, το οποίο κατέστη ανίκανον δια την δι' ην προορίζεται χρήση, συνεπεία γήρατος, ασθένειας, κατάγματος, αναπηρίας ή άλλης τινός αιτίας, δύναται να φονεύεται δι' ευθανασίας και μόνο κατόπιν προηγούμενης εκθέσεως κρατικού ή ιδιώτου κτηνιάτρου»

Το άρθρ. 8 παρ.2 του ίδιου νόμου προβλέπει: «ο παραβάτης της διατάξεως αυτή για τα ζώα τιμωρείται με κράτηση μέχρι 5 ημερών ή με πρόστιμο από 10.000 δρχ. ή και με τις δύο ποινές». Πρόκειται δηλ. για πταισματική παράβαση.

Η αναφορά μου στη διάταξη αυτή, για την «ευθανασία των ζώων» γίνεται, μόνο και μόνο, για την πληρότητα των παρατηρήσεών μου και στην παρούσα εργασία και δεν έχει ασφαλώς καμιά απολύτως σχέση με την απαγορευόμενη ευθανασία του ανθρώπου.

6. Θα μπορούσα, καταλήγοντας, για το πολύ σοβαρό αυτό θέμα της Ευθανασίας, από καθαρά νομική άποψη, να σημειώσω ως προτάσεις μου, τα εξής:

α. Η Ελληνική Νομοθεσία και ειδικότερα **ο Ποιν. Κώδικας δεν αντιμετωπίζει ευθέως, αλλά έμμεσα το θέμα της ευθανασίας**, και με τις σχετικές διατάξεις του (άρθρ.300, 301 Π.Κ.) δίδονται ιδιαίτερα ικανοποιητικές λύσεις και δυνατότητες, τόσο για επιεική αντιμετώπιση, όσο, πολλές φορές, και για αθώωση του δράστη, σε ιδιαίτερα, όμως, εξαιρετικές περιπτώσεις.

β. Ειδική νομοθετική ρύθμιση περί Ευθανασίας, όπως έχουν σήμερα τα πράγματα και, βάσει των κρατουσών αντιλήψεων, δεν

κρίνω σκόπιμο, ότι θα πρέπει να λάβει χώρα, και εξάλλου ποτέ το Υπουργείο Δικαιοσύνης ή άλλο Υπουργείο, δεν ασχολήθηκε επίσημα και υπεύθυνα με το θέμα αυτό. Οι λόγοι, ασφαλώς, είναι πολλοί, όπως θεραπευτικοί, εξέλιξη ιατρικής επιστήμης, κοινωνικοί, θρησκευτικοί, ακόμη και κληρονομικοί και ιδίως δεν μπορεί κανείς να γνωρίζει, μέχρι ποίου σημείου θα φθάσει το θέμα της θανάτωσης, έστω και με Ευθανασία, στην περίπτωση που ανοιχτεί και νομοθετεί ένα τέτοιο μεγάλο και ευαίσθητο θέμα. Είναι δυνατόν, να οδηγηθούμε σε καταχρηστική ή εσφαλμένη επίκληση και εφαρμογή της ευθανασίας, με απρόβλεπτες και δραματικές κοινωνικές και ανθρωπιστικές συνέπειες.

γ. Παρ' όλα αυτά, υπάρχει ένα μέγα ζήτημα και θα πρέπει να επισημανθεί. **Το «δικαίωμα στη ζωή» κάθε ανθρώπου, προστατεύεται από το άρθρο 5 παρ.2 του ισχύοντος Συντάγματος μας.** Υπάρχει, όμως και η δικαιολογημένη απαίτηση, κατ' αρχήν, κάθε ανθρώπου και ιδίως του πάσχοντος, να ληφθούν οι κατάλληλες φροντίδες, όσο αυτό είναι δυνατόν, για την παράταση της ζωής του, έστω και για λίγο. Αλλά, υπάρχει και η επίσης δικαιολογημένη απαίτηση του πάσχοντος, ή και μελοθάνατου, να μην ληφθούν οι εξαιρετικές ιατρικές φροντίδες, οι οποίες θα έχουν, ως αποτέλεσμα, την για λίγο παράταση της ζωής, αλλά αυτό θα συμβαίνει σε κατάσταση ψυχορραγήσεως και με πολλούς και ανυπόφορους πόνους. Είναι προφανές, ότι στην περίπτωση αυτή, είναι πολύ δύσκολη η διάκριση και τα όρια, επίσης, δυσδιάκριτα, και ο δικαστής, όταν επιληφθεί, θα πρέπει να κρίνει ελεύθερα και κατά συνείδηση την κάθε ειδική περίπτωση. Τα ίδια γεγονότα και οι συνθήκες, μαζί βεβαίως, με την υπάρχουσα νομοθεσία και τη συνείδηση του, θα τον οδηγήσουν στην απαραίτητη ευθυκρισία, με κοινωνική και ανθρωπιστική πάντοτε

ευαισθησία, που είναι απολύτως απαραίτητη σε κάθε ποινική απόφαση.

δ. Στο Ποινικό μας Δίκαιο, ως άδικη, αξιόποινη και καταλογιστική πράξη θεωρείται, τόσο η ενέργεια του δράστη, όσο και η παράλειψη του (άρθρ.15 Π.Κ.). Θα μπορούσε κανείς, να σταθεί, με ιδιαίτερη προσοχή και ευαισθησία και προβληματισμό, στην περίπτωση, που ο ασθενής, απολύτως ιατρικά βεβαιωμένα, βρίσκεται σε προθανάτια ή επιθανάτια κατάσταση. Εάν στην περίπτωση αυτή, από οίκτο, δεν του δίδονται ή το ορθότερο παραλείπονται να δοθούν περαιτέρω φάρμακα ή άλλη ιατρική βοήθεια, για την άσκοπη παράταση της ζωής του, τότε, και μόνο τότε, θα μπορούσε να θεωρηθεί, ότι ο ιατρός δεν μπορεί να έχει ποινική ευθύνη.

Σε καμία περίπτωση, δεν θα μπορούσε να κριθεί, κατά τον ίδιο τρόπο, η θετική ενέργεια, δηλ. η χορήγηση π.χ. θανατηφόρου φαρμάκου, για να τερματισθεί η ζωή του υποφέροντος ασθενούς, διότι, προεχόντως, η ιατρική σήμερα έχει μεγάλες και απρόβλεπτες εξελίξεις και χρέος της είναι να αγωνίζεται συνεχώς για τον άνθρωπο και την υγεία του.

ε. Τέλος, κρίνω σκόπιμο, ότι θα μπορούσε, ίσως, να αποτελέσει προβληματισμό προς μελέτη, ώστε να προστεθεί και δεύτερη παράγραφος στο άρθρο 300 του Π.Κ. (Ανθρωποκτονία από συναίνεση), στο οποίο να προβλέπεται, και βέβαια μόνο για την παράλειψη χορήγησης φαρμάκων ή άλλης αγωγής, η δυνατότητα του Δικαστηρίου να απαλλάσσει τον υπαίτιο (βέβαια μόνο τον ιατρό) από οποιαδήποτε ποινή, στην περίπτωση που συντρέχουν οι εξής προϋποθέσεις:

I. Βέβαια συνέχεια της ταλαιπωρίας του ψυχορραγούντος θύματος

II. Βεβαιότητα ιατρική, ότι ο θάνατος θα επακολουθήσει πολύ σύντομα.

III. Αδυναμία χορήγησης, κατά τρόπο αποτελεσματικό, παυσίπονων φαρμάκων.

Σε κάθε τέτοια περίπτωση, ασφαλώς, θα ήταν απολύτως απαραίτητα η **προηγούμενη ομόφωνη γνωμάτευση** περί όλων των ανωτέρω τριών κρατικών ή μη ιατρών.

Ο προβληματισμός αυτός, που θα μπορούσε να ληφθεί και ως πρόταση, γίνεται, όχι για να θεωρηθεί ως θεσμοθέτηση της Ευθανασίας, αλλά για να βοηθούνται οι δικαστές, να εκδίδουν περισσότερο ουσιαστικές αποφάσεις και να αποφεύγονται πολλές φορές τα δικαστικά αδιέξοδα.

-----.

7. Απ' όλα τα παραπάνω, γίνεται αντιληπτό, ότι το θέμα της Ευθανασίας, και πάντοτε από καθαρά νομική άποψη, είναι ιδιαίτερα σύνθετο, δύσκολο και πολύπλοκο.

Για τη χώρα μας, το θέμα γίνεται ακόμη δυσκολότερο, διότι είμαστε ένας λαός, που διακρινόμαστε για τη συγγενική αλληλεγγύη, τα φιλόφθωρα αισθήματα, τον έντονο συναισθηματισμό και τη θρησκευτική μας πίστη και παράδοση.

Η ισχύουσα νομοθεσία και μάλιστα με μερικές, ίσως, βελτιώσεις και προσθήκες, όπως προαναφέρθηκε, θα μπορεί κάθε φορά, να δίδει λύσεις, χωρίς να είναι ανάγκη να δεχθούμε, ότι πρέπει, να έχουμε «νομοθετημένη Ευθανασία», ως δήθεν πανάκεια επίλυσης του μεγάλου αυτού ιατρικού, κοινωνικού, θρησκευτικού και νομικού προβλήματος. Εξάλλου, και σε διεθνές επίπεδο, όπως ήδη προαναφέρθηκε, δεν έχει δοθεί νομική λύση, για το μέγα αυτό θέμα της θεσμοθέτησης ή μη της Ευθανασίας.

Αντώνιος Γρ. Φούσας

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Ιδιαίτερα ενδιαφέρον και απολύτως σχετικό είναι το άρθρο «Υπάρχει δικαίωμα στο θάνατο» του Καθηγητού του Ποινικού Δικαίου και Αντεπιστέλλοντος Μέλους της Ακαδημίας Αθηνών, Ιωάννη Μανωλεδάκη, το οποίο τελευταίως δημοσιεύτηκε στο ΝοΒ/2004 σελ.577.

----- . -----